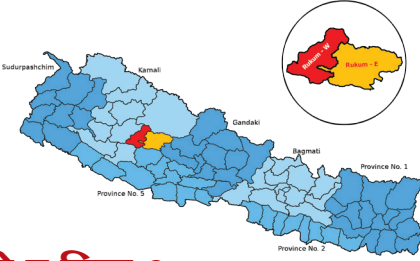

जनसंख्यामा आधारित

क्यान्सर रजिस्ट्री (PBCR)

सिराहा, सप्तरी, धनुषा र महोत्तरी जिल्लामा
क्यान्सर रोगको तथ्यांक, २०१८

के र किन ?

नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषदले सरकारलाई आवश्यक क्यान्सर रोगको तथ्यांकको जानकारी गराई सो रोग नियन्त्रणका लागि नीति तथा रणनीति योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने उद्देश्यले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयसंगको सहकार्यमा जनसंख्यामा आधारित क्यान्सर रजिस्ट्री सन् २०१८ जनवरी देखि शुरुवात गरेको हो । रजिस्ट्री, WHO र International Agency for Research on Cancer (IARC) को प्राविधिक सहयोगमा उपत्यका, पहाड र तराईलाई समेटि देशका ९ जिल्लामा संचालित छ ।

सिराहा, सप्तरी, धनुषा, महोत्तरी (SSDM) क्यान्सर रजिस्ट्रीले ती जिल्लाहरूमा रहेका नयाँ क्यान्सर बिरामी दर (Incidence Rate) , क्यान्सर रोगको मृत्यु दर (Mortality Rate) र क्यान्सर ढाँचाको (Pattern) पहिचान गरि उक्त क्षेत्रमा क्यान्सर उपचार सेवालाई सवल र प्रभावकारी बनाउन उपयुक्त क्यान्सर नियन्त्रण रणनीति तथा कार्यक्रमको विकास गर्न मद्दत गर्नेछ । यस रजिस्ट्रीले नेपालको तराई तथा अर्ध सहरी क्षेत्रलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ र यस अन्तर्गत करिब २८,४६,०३५ जनसंख्या रहेको छ ।

कसरी ?

रजिस्ट्रीको तथ्यांक संकलन विधि सक्रिय (active) विधि हो भने यसमा २ वटा प्रकृया अपनाई तथ्यांक संकलन गरिएको छ । पहिलो, क्यान्सर रोगको पहिचान तथा उपचार प्रदायक तथा अन्य अस्पताल, प्याथोलोजी ल्याब, हस्पिस, आयुर्वेद, स्वास्थ्य केन्द्र र सामाजिक सुरक्षा शाखाबाट संकलन गरिएका तथ्यांक । दोश्रो, सम्बन्धित समुदायमा तालीमप्राप्त तथ्यांक संकलक परिचालन गरि उक्त क्षेत्रका स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, वडा अध्यक्ष, वडा सचिव तथा समुदायका सक्रिय व्यक्तित्वहरूलाई भेटि उहाँहरूको सहयोगमा क्यान्सर बिरामीको पहिचान गरी आवश्यक विवरण संकलन गरिएका तथ्यांक । उक्त श्रोतहरूबाट संकलित तथ्यांकलाई IARC को समन्वयमा CanReg5 सफ्टवेयरको सहायताले विवरण नदोहोर्न्याईकन तथ्यांक प्रविष्टि (Data Entry) तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

के-के प्राप्त भयो ?

सन् २०१८ मा सिराहा, सप्तरी, धनुषा, महोत्तरी रजिस्ट्री अन्तर्गत ११०६ नयाँ क्यान्सर बिरामी (५६४ पुरुष र ५४२ महिला) र २८६ क्यान्सर रोग लागि मृत्यु हुने मानिसहरूको दर्ता भएका छन् । यसमा प्रति एक लाख जनसंख्यामा, पुरुषमा उमेर समायोजित घटना दर (Age Adjusted Incidence Rate, AAR) ४७.१ र महिलामा AAR ४४.६ रहेको छ । यसैगरि, प्रति १ लाख जनसंख्यामा पुरुषमा उमेर समायोजित मृत्युदर (Age Adjusted Mortality Rate) १३.१ र महिलामा उमेर समायोजित मृत्युदर ११.१ रहेको छ । यो रजिस्ट्री अन्तर्गत Mortality to Incidence ratio (M/I) २६ % छ, जुन छिमेकी देश भारत तथा देशभित्रकै अन्य रजिस्ट्रीको तुलनामा कम छ ।

उमेर समुह अनुसार नयाँ क्यान्सर बिरामी दर पुरुषमा ७० देखि ७४ बर्ष उमेर समुह र महिलामा ६५ देखि ६९ बर्ष उमेर समुहमा उच्च भएको पाइयो । पुरुषमा मुखको क्यान्सर सबै भन्दा बढी र त्यस पश्चात फोक्सो, पित्ताशय, कलेजो र पेटको क्यान्सर पाइयो भने, महिलामा स्तन क्यान्सर सबै भन्दा बढी र त्यस पश्चात पाठेघरको मुखको क्यान्सर, पित्ताशय, फोक्सो र पेटको क्यान्सर उच्च पाइयो । यस रजिस्ट्रीले सन् २०१८ मा ८% पुरुष र ४.४% महिला बिरामीमा क्यान्सर प्रारम्भ भएको प्राथमिक अज्ञ अज्ञात रहेको (Primary Unknown) दर्ता गरेको थियो । उक्त तथ्यांकले रोग पहिचानको गुणस्तरीयता, उपलब्धता र निदान केन्द्रको पहुँच लगायत अपुर्ण चिकित्सकीय अभिलेख प्रणालीको प्रतिनिधित्व गर्दछ ।

स्वास्थ्य केन्द्रमा बैज्ञानिक किसिमको तथ्यांक तथा डिजिटल रेकर्ड नभएका कारण केहि अवस्थामा क्यान्सर पत्ता लागेको मिति र यसको प्राथमिक अज्ञ क्यान्सर बिरामी र उनीहरूका नातेदारबाट प्राप्त मौखिक सुचनामा भर पर्नुपर्ने थियो ।

अब के गर्नुपर्छ ?

सबै सरकारी तथा निजी स्वास्थ्य संस्थामा क्यान्सर बिरामीको रेकर्डमा एकरूपता तथा अनिवार्य पर्ने तथ्याङ्कको डिजिटल अभिलेख प्रणाली हुनु आवश्यक छ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयसंग सम्बन्धित प्रादेशिक र स्थानीय सरकारले क्यान्सर रोकथाम तथा नियन्त्रण नीति तय गरि यस रजिस्ट्रीले प्रदान गर्ने तथ्यका आधारमा कार्यक्रम बनाई लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै, यो क्षेत्रमा प्रारम्भिक क्यान्सर पहिचान केन्द्र स्थापना गर्नु अत्यन्तै आवश्यक रहेको छ भने यस रजिस्ट्रीको पुर्णता मापन गर्न क्रस-सेक्सनल सर्भेक्षण (Cross-sectional survey) गर्नुपर्ने पनि देखिन्छ ।

नेपाल सरकार

नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद

फोन नं.: +९७७-१-४२५४२२०, ४२२७४६०, फ्याक्स: +९७७-१-४२६२४६९, रामशाहपथ, पो.ब.नं.: ७६२६, काठमाडौं, नेपाल ।

वेबसाईट: <http://www.nhrc.gov.np>, ईमेल: nhrc@nhrc.gov.np